

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

ויגש

תשפ"ג

גיליון מס'

619

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

נדודי-השינה וכו' ייהפכו למושיעים ומצילים.

רק כאשר תתחוויר התמונה לבסוף היא תמחיש לנו כמה מבלעדי הראשית המרה לא היינו פוגשים באחרית הטובה. זו בלא זו אי-אפשר.

3.

מאז הוצאת חיבור אודות סיפורי השגחה הבנתי כמה האמונה בדורנו - דור עתיר ניסיונות, קשיים ואתגרים (וכל משפחה וחבילין דמעיקין שלה) - הוא מצרך צריכה בסיסי של ממש. אי-אפשר פשוט לחיות בלי אמונה. זהו טל-תחיה של ממש.

"בלי אמונה האדם הוא מסכן, אומלל, חי חיים רעים וסובל מאוד", אמר לא-פעם רה"י הגרי"ג אדלשטיין שליט"א, "ועם אמונה - האדם מאושר. אדם מאמין יודע שהכל בידי שמיים, הכל זה לטובת האדם, והוא מקבל באהבה כל דבר".

אני - יחד איתכם - מסתכל למציאות החיים שלנו בעיניים ותוהה: כלום מישוהו מאתנו יכול לשרוד בדורנו אנו בלי אמונה? החיים הלא כה מפתיעים ובלתי-צפויים בעליל, וההורים שקמו ביום ל"ג בעומר תשפ"א לבוקר שחור-משחור כשהם מתוודעים - בהפתעה מוחלטת ומבלי להיפרד - על היעלמות ילדיהם מארץ החיים - כלום טיפול פסיכולוגי מספיק כדי לרפא את הפצע הנורא? כלום יש דבר מרפא ומביא מזור לצרי יותר מטללי אמונה?

עלה בגורלו של האח האובד, ואביו מתאבל על בן-הזקונים האהוב - שנעלם.

כלום יש מועקה כבדה מזו?!

אבל רק בהמשך - כשנזכה לראות יריעות נוספות במגילה, נוכל להבין, שאחת בלא חברתה פשוט אי-אפשר. יוסף, המשביר לכל עם הארץ, נשלח כדי להחיות למשפחה לפליטה גדולה, ובעיקר - להכשיר את הקרקע לקראת בוא עם ישראל כולו למצרים לשעבוד חומרי ורוחני רב-שנים, כאשר יוסף, בעל מידת ה'יסוד' מאפשר להם לצלוח את ההיסחפות הקשה למ"ט שערי טומאה.

ומעל הכל - סיפורו של יוסף הוא סיפור של אמונה יהודית עמוקה. הבנה חודרת כי אנחנו חיים למעשה ב'אתרון בובות' וכי אנחנו לא באמת שולטים במצב. בל נתימר לשלוט על עתידנו, כי בכל מקרה אינו בידינו.

2.

כך הלא בדיוק נראית מגילת אסתר.

כשאנחנו רואים את גזירת הכיליון של עם ישראל ואת העץ אשר הכין המן, שר האוצר, למרדכי - אנחנו רואים את הנורא מכל מול העיניים. בעתה אחזתנו.

אבל פתאום תתהפך הקערה על פיה, וסיפורי

מגילת יוסף

מגילת יוסף ומגילת אסתר בעלי קווי-דמיון בולטים מאוד. בשניהם התמונה המלאה תמחיש כמה המר עצמו הוא הדון ההנחיה למתוק הסופי

1.

"זישתו וישכרו עימו - פורים היה" (בעל הטורים)

לא מדובר - אפשר - רק בעיתוי "מקרי". האחים פוגשים את אחיהם האבוד (כעת אינם יודעים - כמובן שאכן זה הוא) דווקא ביום הפורים.

סיפורה של מגילת אסתר - הוא גם סיפורה של מגילת יוסף.

מדובר בסיפור שהתמונה הראשיתית נראית שחורה-משחור, תמונה מרירה בעליל: יוסף נזרק לבור שורץ נחשים ועקרבים, נמכר לסוחרים ישמעאליים - ועתידו הרי לוט בערפל. הוא נעלם מהאופק למשך שנים רבות כאשר איש לא יודע מה

ואלה המשפטים משפט לחיים

"בשעת ניסיונו התורה מספרת כי יוסף קיים "וינס ויצא החוצה". מה פשר הסיפא; די לציין שהוא נס! אלא שהתורה באה להדגיש כי לא די בזה שיוסף קיים "וינס" מול הניסיון הבורע; אלא שהתרחק לגמרי. לחלוטין. לא היה לו שום זיקה לזירה המדוברת" (אבי מורי שליט"א)

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

אין ילד נושר; יש ילד שכולם נשרו ממנו

הסיבה האמתית לנושירה ומצאת בתיגו. נשכולם מרימים ממנו ידיים ומסתכלים עליו באור שלילי - לו נשאר אפוא רק ליישם... << דברים שנאמרו בפאול אישי-חיון שנוער השנוע בצפת

אברהם ישראל פרידמן

הסיפור שארצה לפתוח בו הוא הוא על בחור ישיבה שמצא את עצמו במשך מספר ימים 'שורף' ימים בדברי בטלה.

אחרי זמן-מה, המשגיח ניגש אליי: "יענקי, אתה לומד כל-כך יפה. אני רואה כמה אתה מחובר ללימוד, ודווקא בגלל זה אני חושב שכל-כך לא מתים לך לשבת בצל יושבי קרנות. זה לא המקום הטבעי שלך..".

וזהי למעשה דוגמא מצוינת ל"ימין מקרבת ושמאל דוחה" - בכריכה אחת. ביקורת שעטופה בחיבוק גדול ומאמין.

נכון, בראש ובראשונה מחמאה צריכה להיות מאוד נקודתית - כלומר לא רק לפרגן לילד ש"צייר יפה" באופן כללי, אלא להתייחס לגופו של ציור זה שלפנינו ולשבח אותו שהוא בחר בצבע מצויין לשמש, ושהוא דיין לא לצאת מהמסגרת וכו'. אבל אין כמו מחמאה אישיותית כדי להחזיק הרבה יותר משמונה ימים.

העבודה שלנו בחיים היא לגלות את האור הפנימי, את 'פך-השמן' הקטן החבוי ולשרד לילד שאנחנו מאמינים שזוהי העצמיות האמתית שלו. שהנקודה הפנימית של היהודי - זה הוא. שהמהות שלו זה חיבור ללימוד באהבה גדולה ובשקיפה, לתפילה מתוך להט של עבודה שבלב וחיבור לריבונא דעלמא וכו'.

הסוד של 'אזמרה' - היינו איתור הנקודה הטובה החבויה בלב הנער, זו נקודה המוגדרת אצלי בספר "דרכו" כ"סוד ההצלה של הנער המתמודד". כי עם יד על הלב, אין באמת נושר, יש נער שנשרו ממנו.

שהפסיקו להאמין בו. שהפסיקו לתת בו תחושה של 'מוצלח' בחיים הרוחניים.

שלא התאמצו מספיק כדי למצוא את פך-השמן שבקרבו.

אני רוצה לספר לכם על שלומי, ילד מתמודד שהתמודדות שלו הייתה סביב השאלה האם רחמנא-ליצלן להניח תפילין או שמא לא. כולם הרימו ידיים אבל מחנך אחד לא. הוא במקרה חבר שלי.

הוא נזכר שלילד יש לו כישורי אנגלית מעולים, הוא שיבח ורומם אותו על כך ואז... בלי שום קשר - כביכול - זמן קצר לאחר מכן הילד החל לחזור ולהניח תפילין. וזאת מהסיבה הפשוטה: הקנו לו תחושה של "מוצלח", גם אם זה בתחום שולי, ואז הוא היה צריך להביא קבלות..

ילד נושר הוא ילד שהחליטו שהוא כזה - והתפקיד שלו היה רק ליישם... אין ספק שבדור שלנו התפקיד שלנו העיקרי הוא לפזר מחמאות טובות לכל עבר, וליצור למעשה אווירה טובה ונהדרת בבית.

שהרי בסופו-של-יום תורת החינוך על רגל אחת אולי היא מה שהגדיר הרש"ר הירש על נרות המקדש: "שתהא שלהבת עולה מאליה". שגם כשלא יהיה משגיח מפטרל או אבא רגליו יוליכו. שיקנה כימיה פנימית עם התורה.

אנחנו הרי לא רוצים שעד גיל 60 הילד ישחק איתנו 'שוטרים וגנבים'. אנחנו רוצים שהילד יפנים לתוך-תוכו את ערכי התורה והמצוות והם ילוו אותו גם כשהחברה לא תמיד תהיה הכי-הכי. שהלב שלו תמיד יהיה שם בישיבה.

גיל ההתבגרות היא גיל השתיקה (לרוב, לבד במקרים שזה יכול לעזור וכמובן שיש לדון כל מקרה לגופו). כל ביקורת עלולה להיות הרסנית מאוד.

בגיל זה, מלבד לעיתים נדירות, הילדים מנסים להתרחק מההורים ומחפשים עצמאות לרבות זהות עצמאית. אנחנו צריכים להיכנס לנעליו של הילד - בחינת "למטה מעשרה טפחים" וללמוד מה עובר עליו בגיל הזה ואז ללמוד מה כן לעשות ומה לא. אין מה להיבהל ממעשי נערות מוכרים. התקשרה אליי אמא לא-מוזמן וטענה כי "הילד שלי שומע מוזיקה לא בסגנון של הבית... מה עושים??". צחקתי לעצמי: שאלו יהיו הצרות... זה הרי הגיל. זה הכי טבעי. בגיל זה ילדים רבים הינם שיכורים ולא באמת אווזים מה קורה איתם... הם עושים "מעשי נערות". הילד לא נהיה "מודרני". הוא נהיה נער.. זה הכי טבעי. מטבע הדברים עדיף לשתוק כי בד"כ זה לא תורם אלא רק מעבה את הבעיה. כמובן שיש להיוועץ במומחה בכל מקרה.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

שמת התונה ורעש השכנים

בגמרא בבא בתרא (כא, א) מביאה הגמרא את תקנת רבי יהושע בן גמלא לפיה יהיו מלמדי-תינוקות בכל עיר ועיר לצורך ילדים שהוריהם לא סיפק בידם ללמדם תורה. בפשטות הגמרא נראה כי תקנתו נקבעה לסך של כ"ה תלמידים, אולם בפחות מכך דנו הפוסקים האם ישנה חובה להעמיד מלמד-תינוקות (ראה שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ה סעיף ט"ו). כך או כך, הגמרא נוקטת לאור זאת ששכן אינו יכול להתאונן על 'נוקי שכנים' כתוצאה מקול התינוקות, שכן כך התקין יהושע בן גמלא (או לכל הפחות, אחרי התקנה - הפכה זו ל'תקנת העיר' שאי-אפשר להפרה).

מהגמרא נראה כי ב"סופר דמתא" (היינו המלמד מלמדי תינוקות יחד עם התינוקות - ראה רש"י וריטב"א) או לכל הפחות מי שמלמד מעל כ"ה תינוקות, הרי זה רעש גדול שאינו בכלל ההיתר, ולכן על רעש כזה ניתן למחות מדין 'הרחקת נזיקין' של נזקי שכנים.

אלא שבשולחן ערוך נראה שלא למד כן. שהרי שם (סעיף ט"ו) כתב לאור דברי הגמרא בהמשך כי כששכן פתח כיתה ללמד תינוקות ואחר רוצה לפתוח עוד אחת ויבואו אלו לאלו - מותר, ואדרבה "יגדיל תורה ויאדיר". ומשמע שגם מעל כ"ה תלמידים מותר. ולכאורה הוא בניגוד למשתמע מן הגמרא לאור דברי הריטב"א (וייתכן שלמדו אחרת את האמור בגמרא אך יסוד הדברים לכאורה קיים ועומד).

אלא שמי שמעיין בדבריו לעיל למד כי ייתכן בהחלט שהשולחן-ערוך לשיטתו הולך ולדבריו אין באמת הגבלה של כ"ה תלמידים, שהרי בהלכה ט"ו כתב שיש להעמיד מלמד אחת לכ"ה תלמידים ועד ארבעים יש להיעזר בעוזר, וכדברי הגמרא. ומשמע בלשונו - וכן נראה בט"ז - שהבין כי הדין של כ"ה תלמידים אינו הגבלה בהיתר או בתקנה, אלא שהוא רק הגבלה בעניין של שיעור המלמדים - שעד כ"ה די במלמד אחד ואילו ביותר יש צורך בעוזר, וכמו"כ בנ' תלמידים יש להציב שני מלמדים, וכן הלאה.

וראה בשו"ע חו"מ של"ד שלמד מכך להתיר כל רעש בדבר מצווה על בסיס תקנת רבי יהושע בן גמלא. אלא שבפשטות ההיתר הזה קשור ללימוד תורה דווקא (וראה שו"ת הריטב"א סימן כ"ז, שגם שם נראה שההיתר נאמר רק בהקשר של לימוד תורה ומעניין "יגדיל תורה ויאדיר") וגם זה אולי גם רק בכ"ה תלמידים ולא בלי הגבלה של רעש. ועיין.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

□ □ □

מכיוון שהשיעור כולו - 42 דקות - מתועד ב'קול הלשון', מתאפשר לנו לעקוב אחר ה"דרמה" הבאה דקה אחרי דקה:

בדקה הראשונה ניבטת מאחורי הרב דמותו של יהודי זקן, עם חולצה לבנה ומיד אחר כך הוא נעלם מהמסך.

בדיוק בזמן זה מתחיל הרב לעסוק בסעיף ד' שעוסק בברכת אילני סרק. בהמשך הוא מצטט ודן בדברי מהרי"ץ, אך את פרי ה'דום' אין בידו כדי להציג לנוכחים.

בדקה 10:35 - האורח הזקן תוחב את ידו לכיס ושולף משם פרי -

"הנה פרי ה'דום' שאתם עוסקים בו!", הוא פולט.

ברגע הראשון הרב לא מתייחס לכך. זה נראה לו טוב-מידי, קולע מידי, מכדי להיות אמיתי. אך הנוכחים בוחנים את הפרי שמציג הזקן, ומסתבר להם שהוא תואם במדויק את התיאורים ששמעו אודותיו.

תיכף מועבר הפרי לרב שמתרגש לראות שאכן צדקו דברי הזקן - זהו פרי ה'דום'!

לפני שמישהו יחשוב שאליהו- הנביא התגלה בהרצליה, נציין כי הזקן נכנס למקום כדי לחפש את משקפיו שנאבדו לו. כאשר ניבטת דמותו מאחורי הרב בדקה 17, הוא מנסה למצוא שם את המשקפיים.

המשימה לא עלתה בידו, והוא מחליט להקשיב לשיעור.

כאשר מסתבר לו שהגדון הוא פרי ה'דום', אזי הוא פשוט שולף מכיסו את הפרי שקטף מעץ-סרק בתל-אביב...

אז זה אמנם לא היה אליהו- הנביא, אבל זה היה גילוי מפליא של השגחה פרטית השמור לעמלי-תורה.

(על-פי גיליון 'מוסף שבת קודש', פרשת ויצא, ח' כסלו תשפ"ג)

הזקן מהרצליה

ברגע הראשון הרב לא מתייחס לכך. זה נראה לו קולע מידי, מכדי להיות אמיתי. אך הנוכחים בוחנים את הפרי שמציג הזקן, ומסתבר להם שהוא תואם במדויק את התיאורים ששמעו אודותיו

היהודי הקשיש שנראה מאחורי הרב ונכנס לבית-המדורש זה עתה, נראה תר אחרי דבר-מה, משמע אבד לו דבר. אבל בהמשך יתברר כי הוא האיש הנכון בזמן ובמקום הנכון.

נתחיל את הסיפור מההתחלה.

הרה"ג רבי אורן צדוק שליט"א, מוסר שיעורי הלכה לחכמי ורבני כולל 'חפץ חיים' בהרצליה. בעוסקם בהלכות ברכת הפירות, הגיעו לדין הבא: "על פירות שמוציאין אילני סרק - שהכל" (שו"ע או"ח סי' ר"ג הל' ד').

לפני שנמשיך נציין נקודה לצורך הרקע: מאז התפשטות הדפוס, חדרו לתימן ספרים מארצות אחרות, ואלו השפיעו על שינויי מנהגים ונוסחאות. עד שעמד גאון רבני תימן רבי יחיא צאלח וצוק"ל, הידוע בכינויו מהרי"ץ - אשר חקר ואיזן ותיקן את המנהגים והנוסחאות. למרות שמהרי"ץ הקפיד לשמר את המנהג הקדום, היו מקרים בהם צידד בעד המנהג החדש. אחד המקרים הללו, זו שאלת הברכה על פרי ה'דום' (דאום), שהוא פרי של עץ סרק.

בסידור התימני, התכלאל הקדום, כתוב שיש לברך עליו 'העץ', אך בתשובה שכתב מהרי"ץ בשו"ת 'פעולת צדיק' (ח"א סי' קנ"ג) הוא קובע לברך עליו שהכל והוא מוסיף ואומר: "והמברך בורא פרי העץ מכניס עצמו לספק שם שמים לשוא".

במהלך הכנת השיעור התחבט הרב צדוק רבות מהו פרי ה'דום'. בדרך כלל המציאות עצמה מוכרת, אלא שמבקשים לברר מהי ההתייחסות ההלכתית לגביה. אך פה היה מצב הפוך: ההלכה ברורה - אך השאלה היא כלפי איזו מציאות היא מתייחסת. ומה יועיל לו לב לדעת את ההלכה התיאורטית, אם כאשר יישאל הלכה למעשה לא יידע להצמיד את המציאות המסוימת לאותה הלכה?...?

בירר הרב צדוק אצל אנשים ונדע לו שיש לפרי הזה כמה שמות, כלומר כמה זנים. אך לפרי עצמו לא הגיע!

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את

הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל

לכתובת: abyisrael@gmail.com

הרהורים למוצאי חנוכה

הרב אליהו מאיר קצנבורג

חנוכה לא נגמר - הוא פשוט גווע.

אומרים שמי שזוכר להזכיר 'על הניסים' במנחה של 'זאת חנוכה', הוא אותו אחד שממשיך להזכיר גם ביום התשיעי והעשירי. כמו השלהבת שמרצדת נואשות בניסיון למצות את טיפות השמן האחרונות שנותרו בפתיחה, כך אנחנו מנסים להיאחז בכל בדל של הארה שיעזור לנו להמשיך את החגיגות שהורגשה בימים הללו - עמוק לתוך ימי טבת הסגריריים.

מסופר על ה'אוהב ישראל' מאפטא, שאחת השנים, בעודו עוסק בהכנות למצוות הדלקת נר ראשון של חנוכה, נראתה עננה על פניו הקדושות. למשך זמן ממושך הוא היה שקוע בשרעפיו, עד שלבסוף נעזר מהרהורי, ונהרה של שמחה האירה את כל ישותו. לתמיהת החסידים לפשר הדבר נענה ואמר: 'בתחילה ראיתי, שכל השפע שנגזר על עם ישראל בראש השנה - נוצל עד תומו, וכלה לחלוטין, ומעתה אין להם על מה שיסמוכו. וחרדה גדולה אחזתני - מכוח מה יחיו עם ישראל מכאן והלאה. אך לאחר מכן נזכרתי, שבשנה שעברה היה הדבר בדיוק כך, ולבסוף - בימי החנוכה ירד שפע חדש מן השמים - שהספיק לכל צרכי עמך בית ישראל עד אחרית השנה'.

מה 'כתוב' כאן בסיפור הזה?

בימים הנוראים, ימי ההתחדשות בראשית השנה, אין מי שלא מקבל על עצמו להיות טוב יותר, לחיות נכון יותר, מחובר יותר. כולנו פוסעים בדרך חדשה, סוגה בשושנים. ימי השמחה שחותמים את מעגל החגים, רק עוזרים לנו להתרומם ולחזור לשגרה ממקום אחר ממה שהיינו קודם לכן.

אם הכול כל כך טוב, אז איפה זה משתבש? לא ברור כל-כך מתי זה קורה, אם בעת שמתחילים להזכיר טל ומטר, או שמא בשפעת הראשונה, שלנו או של הילד, אפעס', משהו כבר מתחיל לחרוק. אנו מוצאים את עצמנו פחות או יותר היכן שהיינו תמיד, פלוס-מינוס, בדגש על המינוס. תנסו לשאול מישהו בשבת מברכים כסלו, אם הוא זוכר איזה קבלה הוא קיבל על עצמו ב'נעילה'.

בדיוק בשביל זה 'שתלו' לנו את חנוכה באמצע שומקום, איפשהו בצומת של כסלו-טבת.

להדליק את נר האמונה בבית:

מאיך טרדות ודאגות?

הספר הזה יחזיר לכם ב"ה את הרוגע והשלווה לחיים

על הניסים ועל הנפלאות:

בדור רווי ניסיונות וקשיים, טרדות ודאגות, הספר החדש

"בוודאי גם שם"

מסמך אמונה מעצים עם 70 סיפורי השגחה אישיים

ומפתיעים מציקלוננו של סופר הנשמה הנודע

הרב אברהם ישראל פרידמן

הוא פשוט ספר חובה בכל בית

כדי לחיות חיים שלווים ורגועים יותר.

רב
מכר!

לפרטים על נקודות-המכירה ברחבי הארץ ולרכישה - המו"ל: מכון 'בלבבי':

פלא': 0504116867 דוא"ל: abyisrael@gmail.com

לא ניתן להשיג בחנויות הספרים כלל

עדיין ניתן לרכוש את הסדרה החינוכית המבוססת 'דרכו' וכו את הספר 'פרשת דרכים' בליווי איורים. בהוצאת המכון

בדיוק בשביל זה 'שתלו' לנו את חנוכה באמצע שומקום, איפשהו בצומת של כסלו-טבת.

נודה על האמת, חנוכה הוא חג קצת מוזר. מצד אחד אומרים הלל, מזכירים על הניסים, מדליקים נרות. אבל אחר כך אחת יוצא לרחוב ואתה לא מרגיש משהו מיוחד באוויר. לא רק שכל העסקים כרגיל, אין אפילו תחושות ומוזיקה ברחובות. סתם יום רגיל, שגרת, חורפי. אולי קצת יותר עמוס ב'קוקה קולה' בגלל המפגשים, חוצמיזה - שום דבר מיוחד. זה נקרא חג??

אבל אם נציץ לרגע בהיסטוריה נראה - שבאמת אין סיבה לקבוע חגיגה גדולה מידי. הניצחון של המכבים היה באמת נס גדול, אך גם לאחריו המשיכו עם ישראל לשבוע מרורות מידי היוונים ועושי דברם. אז על מה באמת השמחה הגדולה? על מה אנו מודים ומהללים? אבל האמת היא שזה בדיוק מה שמדגישים לנו דווקא את נס פך השמן. נכון, עם ישראל לא יצא משיעבוד לגאולה, אבל גם בתוך מציאות החיים הזו, הקב"ה נמצא איתנו תמיד, ואוהב אותנו גם כך.

כל המועדים נחוגים ברוב-רושם כי הם נקבעו על מאורעות גדולים, מהפך של מגלות לגאולה, מאפלה לאורה. אבל כאן הייתה הארה משמים, שהקב"ה אוהב גם את השגרה שלנו. אוהב את כל מה שאנחנו עושים למען שמו, גם לא ברגעים גדולים מידי - אלא דווקא ברגעים הפשוטים והבנאליים של החיים.

זה מה שהתכוון הרבי מאפטא. בימים הנוראים, יורד לעולם שפע מיוחד - שמתאים לאוירה הנעלה שכולם שרויים בתוכה. אבל ישנם גם ימים אחרים. ימים 'רגילים', ימים של עשייה שגרתית וברוכה. וזה בסדר גמור, גם שנה שעברה זה היה כך, ועם ישראל ב"ה חי וקיים לעולמי עדי.

חנוכה הוא חג מיוחד. הוא החג היחיד שלעולם לא נגמר. אפשר להבין את מי שממשיך להגיד על הניסים גם בתשיעי ובעשירי, אפילו שהאמת היא, שאחרי שכבר עברנו את חנוכה - למדנו שגם בלי להיות בימים של ניסים ונפלאות, אנו יודעים ומרגישים את הנוכחות של הקב"ה איתנו תמיד - גם, ובעיקר, בימים הללו בזמן הזה.